

Magyar Szó	Hétvége
LXIV. évf.	2007. 10. 20–21. 01., 16.

Százezer áldozat

Megjelenik az 1941–1948-as ártatlan áldozatok névjegyzéke

A Tartományi Képviselőház kétezerben létrehozott egy tényfeltáró bizottságot, amelynek az volt a feladata, hogy kikutassa, mi történt 1941 és 1948 között a Vajdaságban, pontosabban, hogy megállapítsa, hány civil áldozata volt ennek a kornak, kik voltak ők, milyen nemzetiségűek, milyen vallásúak... A bizottság 2004-ig létezett a Tartományi Képviselőház kötelékeiben, ezután a kutatásokat a Vajdasági Tudományos Akadémia vette át. A projektum élén kezdettől fogva dr. Dragoljub Živković történész, egyetemi tanár állt. Arról, hogy milyen munkát végzett a bizottság, és a kutatásokat miképpen tudták folytatni, meddig jutottak el a tények feltárásában, vele és Pál Tibor magiszterrel beszélgettünk.

Bővebben a Hétvégében

Százezer áldozat

Két kötetben jelenik meg az 1941–1948-as ártatlan áldozatok névjegyzéke – Hatezer magyar név szerepel a kiadványban

A Tartományi Képviselőház kétezerben létrehozott egy tényfeltáró bizottságot, amelynek az volt a feladata, hogy kikutassa, mi történt 1941 és 1948 között Vajdaságban, pontosabban, hogy megállapítsa, hány civil áldozata volt ennek a kornak, kik voltak ők, milyen nemzetiségűek, milyen vallásúak... A bizottság 2004-ig létezett a Tartományi Képviselőház bizottságaként, ezután a kutatásokat a Vajdasági Tudományos Akadémia vette át. A projektum élén kezdetűl fogva dr. Dragoljub Živković történész, egyetemi tanár állt. Arról, hogy milyen munkát végzett a bizottság, és a kutatásokat miképpen tudták folytatni, meddig jutottak el a tények feltárásában, veles Pál Tibor magiszterrel beszélgettünk. Pál Tibor kezdetben képviselőként, majd az Akadémia tagjaként vett részt a tényfeltáró munkában.

Dr. Dragoljub Živkovićjal lakhelyén, Pancsován találkoztunk. Nyugdíjaként ott él. Miután elpanaszolta, hogy ezt a több mint százezer lakosú várost Belgrád mennyire tönkretette, olyanmilyre, hogy már szinte iskolái sincsenek, hogy hatezer egyetemista naponta utazik innen Szerbia fővárosába, ahelyett, hogy itt nyitnának karokat, hogy a főváros piszkos iparát

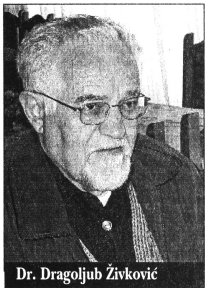
mi voltunk az egyetlen parlamenti bizottság, amely négyéves munkájáról teljes jelentést nyújthatott át, és amelyet a parlament akkori összetétele egyhangúlag elfogadott. Ezt egyfajta elismerésnek tartom.

■ Négy év alatt azonban nem fejezték be munkájukat.

– Nem is lehetett. A parlament új felállása már nem volt érdekelt abban, hogy ismét létrehozzon egy ilyen bizottságot, ám az új hatalom továbbra is érdekelt volt abban, hogy folytassuk a munkát, így a tényfeltárás tovább teendőit átvette a Vajdasági Tudományos Akadémia. Mellesleg többen is, akik a bizottságban voltak, maradtak a csapatban, a Tartományi Végrehajtó Tanács pedig tovább pénzelte a projektumot.

■ Az említett időszak ártatlan áldozatairól már jelentek meg különböző kutatások, az áldozatok számával kapcsolatban azonban egészen eltérő adatok láttak napvilágot.

– Igen, minden nemzet saját áldozatainak számát sokszorozta. A szerbek talán a legjobban, de a németek, a magyarok, a zsidók is, mindegyik. Kutatásaink során voltunk Németországban is, ahol az itteni németek sorsáról léteznek egy külön archívum. A német áldozatokkal rengeteg könyv foglalkozik, ám azok legtöbbször emlékeztetőből íródtak, nem tudományos kutatások alapján készültek. Mondok egy példát. Vajdaságban több olyan gyűjtőtábor volt, ahova a német lakosságot bezárták. Ha a pancsovi táborban volt egy olyan német, aki később áthelyezték egy másikba, azután egy harmadikba, akkor ugyanezen névvel három táborban találkozunk. Aki csak a táborlakók számát vet-

Dr. Dragoljub Živković

Mi kimondottan a civil áldozatokkal foglalkoztunk, azokkal, ahiket mindennemű bírósági ítélet nélkül végeztek ki. Akiknek azért kellett meghalniuk, mert más nemzetiségűek, más felekezethez, más ideológiát valló csoporthoz tartoztak.

mind ide helyezi, hogy nincs színházi, művelődési élete, és mindezzel a helyi vezetőség nem törődik, elmondta még azt is, hogy azzal a témával, amelyről már idestova nyolc éve foglalkozik, sem a helybéli, sem a belgrádi média, a Danas napilapot kivéve, egyáltalán nem foglalkozott.

– Miután megalakult a bizottság, a szakmabeliek többségétől elmarasztaló bírálatot kaptam. Az ember ilyenkor elgondolkodik, hogy mit tegyen. Mindig is az igazság híve voltam, és ebben az esetben is csak ez vezérelt, az, hogy tudáshoz és erőmhez mérten felfedjem az igazságot, ezért nem törődtem a bírálatokkal, fenyegetésekkel. Tudtam, hogy olyan munkába kezdünk, amellyel mindaddig tudományos szinten nem foglalkoztak, sokáig beszélni sem lehetett erről, és még ma is nagyon sok embernek kellemetlen szólni róla. Mellesleg a szerbekre sajnos inkább az jellemző, hogy hazugságokra építik a társadalmat, ezért maga a tudomány is évtizedeken át ödzködött, és még a mai

A tényfeltáró tudományos kutatás vezetője munkatársunkkal

meghalniuk, mert más nemzetiségűek, más felekezethez, más ideológiát valló csoporthoz tartoztak. Abban az időben számtalan példa volt arra, hogy egy-egy közösségben azokat az embereket végezték ki, akik annak a közösségnek a meghatározó személyiségei voltak.

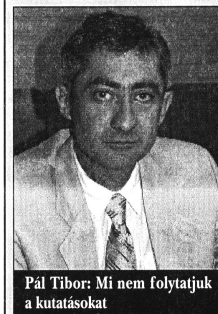
■ Sikerült-e megállapítaniuk, hogy hány áldozat volt az 1941–1948-as időszaknak?

– Kutatásunkkal, amelyet jórészt terepen, terepi munkásokkal végeztettünk, majd az adatok begyűjtésével elvégeztük az ellenőrzéseket, a rendszerezést és mindazt, amit egy ilyen tudományos munka során el kell végezni, így eljutottunk a 97 000-es számig. Ennyi ártatlan áldozat nevérol tudunk, és természet-

hezajutni a katonai, a rendőrségi archívumokhoz, a Tito-archívumhoz, ugyanakkor voltak olyan egyéncik is, akik nem voltak hajlandók együttműködni, vagy csak bizonyos feltételek mellett adták volna át nekünk a birtokukban levő dokumentációt. Voltak nehézségeink a levéltári kutatások során is. Azt tapasztaltuk, hogy több helyen is maguk a levéltári dolgozók nincsenek kellőképpen felkészülve ilyen munkára. Nekünk kellett őket menet közben kioktatni. El kell azonban mondanom, hogy kutatásaink során Németországban és Magyarországon is nagy segítségere találtunk.

■ Közlik-e az áldozatok számát nemzetiségi havatartozásuk szerint?

Hatezertől hetvenezerig

Pál Tibor: Mi nem folytatjuk a kutatásokat

Orosz Andriás

A magyar áldozatok számát a tudományos kutatás során 6000-ben állapították meg. Az elmúlt másfél évtized alatt ezzel kapcsolatban különböző adatok jelentek meg. Pál Tibor történésztől kérdeztük meg, mi erről a véleménye?

– Ezek az adatok a 6000-tól egészen a 70 000-ig terjednek. Nyilvánvaló, hogy ez az utóbbi túlzás. Matuska Márton 40 000-re becsülte a 44/45-ös magyar áldozatok számát, dr. Mészáros Sándor 15 000 – 20 000-re, Aleksandar Kasas pedig, aki ebből írta doktori munkáját 8000–10 000-re. A tényfeltáró bizottság, majd a további kutatói csoport nem foglalkozott becslésekkel, hanem a tényekkel, és az áldozatok neveit gyűjtötte össze. Ha tudjuk, hogy kutatásunk nem egészen teljes, akkor feltételezzük, hogy a valós adathoz, ami minket illet, Kasas professzor állt a legközelebb.

■ Miután megjelennek a könyvek, folytatják a munkát?

– Nem, legalább is mi nem. Egyébként nincs is megfelelő szakember ahhoz, hogy ezt magyar vonatkozásban tovább folytassuk. Történészek ketten vagyunk a tanszéken, ám egyikünk sem a huszadik századdal foglalkozik. Ezen kívül úgy gondolom, hogy még mindig nem ért meg kellő képen az idő arra, hogy ezeket a kutatásokat teljesen be is tudjuk fejezni.

■ A temerini esetre gondol?

– Például. Jómagam még 1992-ben láttam azokat az anyakönyveket, amelyek az áldozatok nevét tartalmazzák. Erről másolat is készült, majd ezt a másolatot a bombázások idején elvitték a Kolonáriára, ahonnan a mai napig nem kerültek vissza. A tényfeltáró bizottság elnöke, Živković professzor 2004-ben személyesen volt Járekon és Temerinben, hogy kérje az adatokat. Meg is ígérték, de azóta sem szolgáltatott ki. És még a levéltárak sem adták át, holott hatvan év elteltével ezt kötelesek lettek volna megtenni. A képviselő-testület ülésén erre többször is felhívtam a figyelmet, de semmi sem történt. Egyébként a temerini magyar áldozatok száma mintegy háromszázötvenre tehető, a járeki tábor áldozatainak száma pedig körülbelül hatezer. Csaknem mind németek voltak. A további kutatásokat lehetetlené teszi az is, hogy még mindig nem nyitottak egyes archívumok előttünk, sőt vannak olyan levéltárak is, ahol elutasítják az együttműködést, vagy lehetetlenné teszik.

tesen mindazon adatokról, amelyeket róluk megtalálunk. Arról is tudunk, hogy kik voltak a büntény végrehajtói, ha nem is a közvetlenül, de tudjuk, kik voltak a parancsadók. Az említett szám még nem végleges, mert a járeki tábor adatai nem hozzáférhetőek a számunkra. Temerin az egyetlen község, amely többszöri kérésünkre mindaddig nem adta ki a kért adatokat, az anyakönyvi kivonatokat mindaddig nem voltak hajlandók számunkra lemásoltatni. Becslések szerint itt mintegy 6000 áldozat volt, és ha az ő

– Az adatokat különböző formában dolgoztuk fel, többek között a nemzetiségi havatartozásuk szerint is. A 97 000 ismert név közül 6000 a magyar, 17 000 a zsidó, 18 000 a német, 51 000 a szerb, a többi pedig román, ruszin, szlovák, cigány, cseh, ukrán... Nincs olyan nemzet, amelynek ne lenne ártatlan áldozata. De azt is el kell mondani, hogy az áldozatok között 20 000 gyerek van, akik nem voltak 7 évnel idősebbek. Volt olyan példa is, hogy az éppen megszületett csecsemőt gyilkolták le. Mindezeket a neveket és a velük kapcsolatos legfontosabb adatokat két vastok könyvben fogjuk közzélni. És azok neveit is, akik ezen büntényt elkövették. És készül még egy könyv, amely itteni és külföldi történészek ide vonatkozó tudományos munkáit tartalmazza. Mindhárom könyv nyomdai előkészületét jövő év márciusáig elvégezzük, majd tervünk szerint mindhármat a Tartományi Képviselőház termében júniusban a nagy nyilvánosság előtt bemutatjuk. Pillanatnyilag a legnagyobb gondunk – mellesleg kutatásaink során gyakran panaszkodhattunk ugyanezre – anyagi vonatkozású. Pénz még nincs a könyv megjelentetésére. Bizok abban, hogy ez a nehézség is megoldódik, és legalább száz példányban kinyomtathatjuk ezt a valamennyiünk számára igen fontos dokumentumot.

■ NÉMETH Zoltán

Egy csutorai megemlékezés

napig is ödzködik attól, hogy szembenézzen a tényekkel. A tényfeltáró bizottságnak tizenhárom tagja volt, mindegyik parlamenti párt képviseltette magát, és engem neveztek ki elnöknek. A tényfeltárás projektumát is magam készítettem el. Kiváló csapat állt össze. Hatalmas munkát végeztünk, és amikor 2004-ben letelt a bizottság megbízatása,

te figyelembe, akkor téves adathoz jutott, ugyanis egy személyt három helyen is jegyeztek. Továbbá a németországi publikációkban nem csak a civil áldozatokat, hanem a katonai áldozatokat is felveszik. Mi kimondottan a civil áldozatokkal foglalkoztunk, azokkal, akiket mindennemű bírósági ítélet nélkül végeztek ki. Akiknek azért kellett

Nincs olyan nemzet, amelynek ne lenne ártatlan áldozata. De azt is el kell mondani, hogy az áldozatok között 20 000 gyerek van, akik nem voltak 7 évnel idősebbek. Volt olyan példa is, hogy az éppen megszületett csecsemőt gyilkolták le.

nevüket is megtudjuk, akkor az áldozatok számát ebben a pillanatban 103 000-ben állapíthatjuk meg. Itt meg kell jegyezni, hogy kutatásunk az áldozatoknak mintegy 80 százalékát ölelte fel. Nem tudtunk